

UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Sınai Mülkiyet Hukukunda Haksız Rekabet

KAAN İZGİ
2107B0023

Aralık 2022

İçindekiler

KISALTMALAR	3
GİRİŞ.....	4
1. Sınai Mülkiyet Kanunun ve Haksız Rekabetin Amacı.....	5
1.1. Sınai Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunmasının Değerlendirilmesinde Kullanılan Temel İlkeler ve Dayanaklar	6
1.1.1. Genel Olarak.....	6
1.1.2. Emegın Korunması İlkesi.....	6
1.1.3. Kümülatif Koruma İlkesi	6
1.1.4. Özel Hüküm-Genel Hüküm Ayrımının İlişkiye Etkisi	7
1.1.5. Tescilli-Tescilsiz Koruma Ayrımının İlişkiye Etkisi	7
2. Sınai Mülkiyet Hukukunun Haksız Rekabetle İlişkin Düzenlemeler.....	8
2.1. Genel Olarak	8
2.2. TTK m. 55/1.a-4 Bakımından Sınai Hakların Korunması	8
2.3. TTK m.55/1.a-5 Bakımından Sınai Hakların Korunması	9
2.4. TTK m.55/1.a-1 Bakımından Sınai Hakların Korunması	9
2.5. TTK m.55/1.a-2 Bakımından Sınai Hakların Korunması	10
2.6. TTK m.55/1.a-3 Bakımından Sınai hakların Korunması	11
2.7. Marka Hakkının Kötüye Kullanılması	11
3.Sınai Hakların Haksız Rekabete Maruz Kalması Halinde Açılabilircek Davalar	12
3.1. Genel Olarak	12
3.2.Tespit Davası.....	12
3.3. Rekabetin Men'i Davası	13
3.4. Rekabetin Ref'i Davası	13
3.5.Tazminat Davası.....	14
3.6.Haksız Rekabet Suçlarında Şikâyet Hakkına Sahip Kişiler	14
SONUÇ.....	15
KAYNAKÇA	16

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliđi

ABAD : Avrupa Birliđi Adalet Divanı

Anayasa : Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

BAM : Bölge Adliye Mahkemesi

Bkz./bkz. : Bakınız

C. : Cilt

D. : Dairesi

dpn. : Dipnot

E. : Esas

eTTK : 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu

FSEK : Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

HD. : Hukuk Dairesi

HGK : Hukuk Genel Kurulu

HMK : 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

K. : Karar

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

m. : Madde

MarKHK : Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

RG. : Resmi Gazete

RKHK : Rekabeti Korunması Hakkında Kanun

S. : Sayı

SMK : 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu

TBK : Türk Borçlar Kanunu

TMK : Türk Medeni Kanunu

TPE : Türk Patent Enstitüsü

TPMK : Türk Patent ve Marka Kurumu

TRIPS : Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights

TTK : 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

vb. : ve benzeri

vd. : ve devamı

GİRİŞ

Sınai haklar ile haksız rekabet arasında göz ardı edilemeyecek şekilde bir ilişki bulunmaktadır. Sınai mülkiyet kanunu ile haksız rekabet hükümlerinin hem ayrışan hem de kesişen yönleri bulunmaktadır. Sınai haklar SMK'ca elde edemeyeceğı korumayı haksız rekabet hükümlerince de elde edebilir. Bu sebepten ötürü SMK ve Haksız Rekabet hükümlerini bir bütün olarak değerdendirilmesi gerekir.

Türk hukukuna bakılacak olursa sınai hakların korunması bakımından ilk olarak bakılacak olan düzenleme Sınai Mülkiyet Kanunudur. SMK'dan sonra bakılacak ikinci kanun ise TTK'nın haksız rekabet hükümleridir. Çünkü sınai hakların korunmasında SMK'nın kapsamadığı alanı haksız rekabet hukuku korumaktadır.

Çalışmamızda sınai haklarda marka konusu esas alınacak olup marka hakkının hem SMK'ca hem de Haksız Rekabet hükümlerince korunması ele alınacaktır. Tescilli ve tescilsiz markaların korunması ve bu korumanın nasıl olduğu üzerinde durulacaktır.

İlk bölümde haksız rekabet ve marka kavramı açıklanacaktır. İkinci kısımda ise haksız rekabetin özel hükümleri ile marka hakkı ile ilişkilendirilmesi ve son kısımda ise haksız rekabet durumunda yapılabilecek haksız rekabet alanındaki davalar ve hukuki sorumluluk konusuna değinilecektir.

1. Sınai Mülkiyet Kanunun ve Haksız Rekabetin Amacı

Sınai mülkiyet kavramı kanunda açıkça tanımlanmamıştır ancak SMK m.2/1.1 bendinde sınai mülkiyet hakları marka, coğrafi işaret, tasarım, patent ve faydalı model olarak sıralanmıştır. SMK'da sınai mülkiyet hakları maddede sayılanlarla sınırlı tutulmuştur. Doktrine bakılacak olursa Suluk'a göre; sınai mülkiyet hakları ise; markayı, patenti, faydalı modeli ve tasarımı ve benzeri hakları kapsayan bir üst kavram olup, sınai mülkiyet hakları; sanayi ve tarımdaki özgün, yenilikçi, kreatif olan fikri çabaların ilk uygulayıcıları için ayırt edici ad ve işaretler olarak nitelendirilen marka ve ticaret unvanlarını taşıyan ürünleri üretme, satma ve hizmetlerini kullanma tekeli belirli süre sahiplerinin elinde tutan maddi olmayan haklardır.¹

Kılıçoğlu'na göre ise: sınai mülkiyet hakları (veya sınai haklar); sanayide, ticarete ve endüstride kullanılmak için fikri çabanın neticesinde yaratılan ürünlerin üzerindeki haklar olup; hak sahibinin buradaki amacı sanayide, ticarete ve endüstride kullanmak için yaratıcı emeğini ortaya koyabilmektir.²

Sınai mülkiyet hukukunun akla gelen ilk amacı; sınai mülkiyet hakkı sahibini hukuken koruyarak veya himaye altına alarak herhangi bir sınai mülkiyet hakkı üretmeye aday kimseyi sınai mülkiyet hakkına konu olacak bir ürün ortaya koymaya teşvik etmek veya özendirmeektir.

Bu tanımlardan yola çıkacak olursak, sınai mülkiyet kanunun amacı, sınai hakların korunması ve sınai bir ürün ortaya koyarak kişiyi teşvik etmektir.

Haksız rekabet TTK'nın 54.maddeleri vd. düzenlenmiştir. Haksız rekabet de kavramına ilişkin doktrinde farklı tanımlar bulunmaktadır. Örs'e göre haksız rekabet, rakipleri ezmek ve onları iktisadi faaliyet alanından uzaklaştırmak amacıyla ve iyi niyet kurallarına aykırı yollarla başvurulmuş, kanuna, kurallara, örf ve âdete ve teamüle göre ödün verilemeyecek davranışların bütünüdür.³ Poroy/Yasaman'a göre ise haksız rekabet hukuku ile bütün katılanların menfaatine dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanması amaçlanır. Bu amaç doğrultusunda muhatapların, iktisadi alanda kendi emeği ölçüsünde netice alması ve bu emeği ahlak kurallarına uygun olarak kullanması gerekmektedir.

Kısaca haksız rekabetin amacı piyasadaki dürüst ve bozulmamış rekabeti sağlamaktır. Bir başka ifadeyle haksız rekabet hükümleri; kamu, rakipler, tüketiciler ve diğer tüm piyasa katılımcılarının dürüstlük kuralları çerçevesinde ve bozulmamış rekabet kurallarına göre oyuncu olabilecekleri bir piyasa ortamını sağlamayı ve sürdürmeyi amaçlamaktadır.

Haksız rekabet hükümlerini ve sınai mülkiyet kanunu karşılaştırıldığında korumayı amaçladıkları menfaatler ve ekonomik işlevleri bakımından hem kesişen hem de ayrışan yönleri sahiptir. Aslında her iki hukuk müessesesi de bireylerin menfaatlerini korumayı amaçlarken aynı zamanda piyasayı ve sair ekonomik aktiviteleri kanunla düzenleyip, sınırlayarak temelde toplumun menfaatini korumaktadır.⁴Kısaca haksız rekabet ve SMK'yı birlikte değerlendirecek olursak sınai mülkiyet hakları için belirlenmiş koruma kapsamındaki sınırlandırmaların, süre sınırlandırmalarının ve sair sınırlandırmaların haksız rekabet düzenlemeleri eliyle aşılma çabası olarak özetleyebiliriz. Yani SMK'nın yetişemediği bazı noktaları Haksız Rekabet hükümlerince telafi edilebildiğini söyleyebiliriz.

¹ Cahit Suluk, 2023 Vizyonunda Türk Sınai Mülkiyet Raporu, Müsiad Araştırma Raporları:88 (İstanbul: Müsiad, 2014), s. 15.

² Ahmet Kılıçoğlu, Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Ankara: Turhan Kitabevi, 2019, s. 5

³ Fahri Halil Örs, Türk Hususi Hukukunda Haksız Rekabet, Ankara, Ankara Yay. , 1958, s.2.

⁴ Kara Enes, Sınai Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Haziran 2020, s. 90

1.1. Sınai Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunmasının Değerlendirilmesinde Kullanılan Temel İlkeler ve Dayanaklar

1.1.1. Genel Olarak

Haksız Rekabet ve SMK'nın karşılaştırılmasına bakılacak olursa karşılaştırmayı daha iyi anlayabilmemiz için bazı temel ilkelerin bilinmesi gerekir. En başta kümülatif koruma ilkesi ve emeğin korunma ilkesi bu hususta çok önemlidir. Bilinmesi gereken diğer hususlar ise özel hüküm genel hükmün bu ayıma etkisi ve tescilli-tescilsiz korumaya ilişkin ayırma etkisi olarak aşağıda incelenecektir.

1.1.2. Emeğin Korunması İlkesi

Emeğin korunması ilkesi sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunup korunamayacağı hususunda kullanılan temel ilke ve dayanaklardan birini oluşturmaktadır. Doktrinde tartışmalı bir husus olması ile birlikte Yargıtay'da da bu hususta oturmuş bir içtihadın bulunduğu söylemek güçtür.

Emeğin korunma ilkesi kısaca bir kimsenin başkasının emeğinden ve çabasından haksız yararlanması engellenmesidir. Bir mal ve hizmet için yapılan reklamlar ve promosyon hamleleri, piyasadaki bir firma tarafından geliştirilen teknik, teknoloji ya da ürünler “emek” kapsamı altında değerlendirilebilir ve bunlardan haksız yararlanılması haksız rekabet oluşturur. Bir çalışmanın ve bir emeğin sonucu olan bu sayılanlar, harcanan emeğin maddeleşmiş halleridir. Bu sebeple bunlar üzerinde haksız kazanç sağlanması, bu kişinin haklı temele dayanmayan bir rekabet avantajı sağlamasına neden olacaktır. Bu şekilde, kanunen izin verilmeyen araçlar kullanılarak rekabette bulunulması dürüstlük kuralına aykırılık oluşturur ve haksız rekabet sayılır. Yargıtay da uygulamada haksız rekabetin temeline emek ilkesine aykırılığı getirmiştir. Yargıtay bir kararında bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Haksız rekabet hukukunun konusu, dürüstlük ilkelerine aykırı ticari yöntem ve uygulamalara karşı emek ilkesi uyarınca işletmenin verdiği çabayı, birikimi ve yatırımı kapsayan emeğin korunmasıdır.”. Yine Yargıtay bir başka kararında emek ilkesine ilişkin şu ifadeleri kullanmaktadır: “...haksız rekabet hukukunun konusu dürüstlük ilkesine aykırı yöntem ve uygulamalara karşı emek ilkesi uyarınca, emeğin korunmasıdır.”⁵

1.1.3. Kümülatif Koruma İlkesi

Kümülatif koruma ilkesi haksız rekabet ve SMK için önemli bir ilkedir. Çünkü Haksız rekabet düzenlemelerinin sınai mülkiyet hakları ile birlikte ikincil değil; koşulları oluşmuşsa ve gerekli ise sınai mülkiyet haklarının yanında birincil ve doğrudan uygulanmasına kümülatif olarak koruma denilmektedir. Yani kısaca örnek vermek gerekirse markanın hem haksız rekabet hükümlerince korunması hem de SMK bakımından korunması kümülatif koruma ilkesini oluşturur.

Bu ilkenin sınai mülkiyet haklarıyla birlikte uygulanıp uygulanamayacağına dair doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Tekinalp, haksız rekabet hükümlerinin tatbik edilebilmesi için sınai mülkiyete ilişkin özel kanunların sağladığı korumanın sürüyor olması gerektiğini savunmaktadır, koruma süre sona ermiş haklar için haksız rekabet hükümlerine başvurulamayacağını belirtmektedir.⁶

⁵ Yargıtay, HGK., E. 2002/4-350, K. 2002/354, T. 1.5.2002;

⁶ Tekinalp ÜNAL, Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s.37

Cahit Suluk'a göre ise tescilli hak sahibi dilerse özel sınai mülkiyet hakkı korumasından yararlanabilmeli, dilerse haksız rekabet korumasından yararlanabilmelidir. Başka bir görüş belirten Boztosun'a göre; kümülatif uygulamanın içerisine haksız rekabet koruması dahil edilmemeli, karıştırılma tehlikesi söz konusuysa sınai mülkiyet unsurlarının sınai mülkiyet korumasından yararlanıp yararlanamadığına bakılmaksızın haksız rekabet hükümlerine dayanılması mümkün olmalıdır.⁷

1.1.4. Özel Hüküm-Genel Hüküm Ayırımının İlişkiye Etkisi

Sınai haklar bakımından hangi hükümlerin uygulanacağı hangi hükümlere gidilceği hususlar bakımından yani kanunlar çatışmasından söz etmemiz gerekir. Her iki sistem arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisinin olup olmadığı kümülatif korumanın niteliğini ve sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri kapsamında korunmasının kapsamının ve sınırlarının belirlenmesini etkilemektedir.

Şehirali Çelik; sınai mülkiyet mevzuatı ile haksız rekabet hükümleri arasındaki ilişkinin özel hüküm-genel hüküm ilişkisi olarak nitelendirilemeyeceği, her iki hukuk alanının rekabet sisteminin içerisinde birbirini tamamlayan fonksiyona sahip olduğu, her iki sistemin kısmen kesişen kısmen ayrılan alanlarının olduğu, her iki alanın aralarındaki bağlantının da tamamen görmezlikten gelinemeyeceği görüşündedir.⁸

Karaman Odabaşı da; sınai mülkiyet haklarına tecavüz eyleminin bir çeşit özel düzenlenmiş haksız rekabet hali olduğunu, sınai mülkiyet haklarına yönelik izinsiz surette el atmaların özünde bir çeşit haksız rekabet olduğunu ifade etmiştir.

1.1.5. Tescilli-Tescilsiz Koruma Ayırımının İlişkiye Etkisi

Sınai Mülkiyet Kanunu Tescilli Markalar Hakkında SMK'nın 4-32. maddeleri arasında bir koruma sağlamaktadır. Ancak Tescilsiz Markalar Hakkında SMK'da bir iki istisna dışında düzenleme bulunmamaktadır. Tescilsiz Markalar için ise TTK'nın Haksız Rekabet Hükümlerine gidilmesi gerekmektedir.

Sınai mülkiyet haklarının SMK'da öngörülen korumadan yararlanabilmesi için söz konusu sınai mülkiyet haklarının tamamı bakımından tescil şartı aranmaktadır. Sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleriyle ilgisi ise, özellikle tescilsiz sınai ürünler bahsinde düğümlenmektedir.

Tüm bu nedenlerle tescilli veya tescilsiz bir sınai ürünün söz konusu olması haksız rekabet hükümleri bakımından korumanın kapsamının ve sınırlarının belirlenmesinde önem teşkil etmektedir. Ayrıca korumanın hangi temel ilkelere dayandığının gerekçelendirilmesinde de tescilli ve tescilsiz olma durumu belirleyici olmaktadır.

Ancak Haksız Rekabetin Tescilsiz Markayı koruması SMK'nın Tescilli markayı koruma kapsamını aşmamalıdır. Eğer aşarsa Tescil fonksiyonunun amacına ters düşmek olur.

⁷ N. Ayşe Odman Boztosun, "Haksız Rekabet Hukukunda Emegın Korunması İlkesinin Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler - Tartışmalar, XXI, 9-10 Aralık 2005 (Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 2005), s 226

⁸ Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Tasarımların Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Korunması, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014, s. 116.

2. Sınai Mülkiyet Hukukunun Haksız Rekabetle İlişkin Düzenlemeler

2.1. Genel Olarak

Sınai haklar ve haksız rekabet ile ilgili uluslararası olsun hukukumuzda olsun düzenlemeler bulunmaktadır. Uluslararası düzenlemeler bakılacak olursa Paris sözleşmesi bu konuda bizim için önemlidir. Çünkü Paris Sözleşmesi, sınai haklar için düzenlenmiş olup sözleşmede hem sınai haklar hem de sınai hakların haksız rekabet kısmında önemli düzenlemeler yer verilmiştir.

Paris Sözleşmesinden sonra sınai haklar için bakılacak olan kısım SMK'dır. Ama çalışmanın konusu Sınai Hakların Haksız Rekabet hukukunun uygulama alanı olduğu için bizim için önemli olan diğer kanunumuz TTK'dır. TTK'nın 54.madde ve devamı haksız rekabet hükümlerini düzenlemektedir.

Haksız Rekabet düzenlemelerinde özellikle 55.madde bizim için önemli olup buradaki düzenleme Sınai haklar için bazı önemli düzenlemelere yer vermektedir. Örnek verilecek olursa karıştırma eski ismiyle iltibas uygulamada karışımıza çıkan örneklerden birini oluşturmaktadır.

2.2. TTK m. 55/1.a-4 Bakımından Sınai Hakların Korunması

TTK'nın 55.maddesinin 1.a-4'e göre '...Başkasının malları, iş ürünleri, faaliyetleri veya işleri ile karıştırılmaya yol açan önlemler almak...' şeklinde hüküm koyulmuştur. Bu maddede anlatılmak istenen meşru bir hakka dayanarak kullanılan iş ürünün veya malın haksız bir şekilde iş veya iş faaliyetlerinde kullanılması durumu anlatılmak istenmiştir.

Tanıtma vasıtalarının aynılık veya benzerlik teşkil etmesi özellikle sınai mülkiyet haklarının haksız rekabet hükümleri ile korunması bakımından önem teşkil etmektedir. Tanıtma vasıtaları terimi ticaret unvanı, işletme adı, marka vs. gibi işaretleri kapsamaktadır. Özellikle tescilli olmayan tanıtma vasıtalarının (ticaret unvanı, işletme adı, marka, tasarım vs.) TTK m.55/1.a-4 hükmü ile korunabilmesi SMK ile korumanın sağlanamadığı durumlar bakımından önem kazanmaktadır.⁹

Bu madde hükmü Paris Sözleşmesinin 10.maddesiyle bağlantılıdır. Söz konusu madde hükmünün mükerrer 1 ve 3.fıkrasının 1.bendine göre "bir rakibin (ticarethanesi) kuruluşu, malları veya sınai veya ticari faaliyetleri ile ilgili olarak herhangi bir şekilde bir karışıklığa yol açacak tipteki bütün davranışlar" yasaklanmış olup TTK'ın yukarıda anılan fıkrasına göre de yasaklanmıştır.

Tescilli markalar bakımından SMK'nın 7.maddesinin 2-c 'ye göre tescilli markalar karıştırılmaya karşı aynı hükmün 3. fıkrasına göre korunmaktadır. Anılan hükme göre "Aynı, benzer veya farklı mal veya hizmetlerde olmasına bakılmaksızın, tescilli marka ile aynı veya benzer olan ve Türkiye'de ulaştığı tanınmışlık düzeyi nedeniyle markanın itibarından haksız bir yarar elde edecek veya itibarına zarar verecek veya ayırt edici karakterini zedeleyecek nitelikteki herhangi bir işaretin haklı bir sebep olmaksızın kullanılması." Hükmüne göre marka sahibinin bu durumlarda önlenmesini talep etme hakkı vardır. Ancak markalar bakımından tescil zorunlu bir unsur değildir. Bu sebepten ötürü tescilsiz markalar bakımından SMK hükümlerine gidilemeyeceği için TTK'nın haksız rekabet hükümlerine gidilmesi gerekir.

⁹ Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014), s. 320

TTK'nın 55.maddesinin 1.a-4'e göre tescilsiz marka sahibinin TTK'nın 56.maddesinde düzenlenen haksız rekabetin tespitini, menini gibi 56.madde de düzenlenen hukuki yollara başvurabilir.

Karıştırılma tehlikesinde önemli olan hususlardan bir tanesi iç görünüşün değil dış görünüşün yanıltıcı olmasıdır. Yargıtay'a göre de dikkate alınacak husus burada somut olaya göre **orta zekâ ve yeteneğe sahip müşteri-tüketici olmalıdır**. Örneğin ilaçlar bakımından somut olaya göre orta derecedeki eczacı veya doktor olmalıdır.

Burada karıştırılma tehlikesinin oluşması için üç şart gereklidir. İlk şartımız için iki veya daha fazla hizmet veya tanıtma vasıtası ilk şarttır. İkinci şart ise somut olaya göre iki şeyin aynı veya karıştırılacak kadar benzer olmalıdır. Son şart ise kullanılan konu olan marka ticari amaçla kullanılmalıdır.

Yargıtay'ın verdiği bir kararda ise hamur kelimesinin kelimesinin iltibasa yol açıp açmadığına ilişkin bir karardır. Yargıtay'ın verdiği kararda Hamur kelimesinin benzerlik ve iltibas tarafından güçlü bir delil oluşturacağı yönüyle ilk derece mahkemesinin verdiği kararı bozulmasına karar vermiştir.¹⁰

2.3. TTK m.55/1.a-5 Bakımından Sınai Hakların Korunması

TTK'nın m. 55/1.a-5'e göre "... Kendisini, mallarını, iş ürünlerini, faaliyetlerini, fiyatlarını, gerçeğe aykırı, yanıltıcı, rakibini gereksiz yere kötüleyici veya gereksiz yere onun tanınmışlığından yararlanacak şekilde; başkaları, malları, iş ürünleri veya fiyatlarıyla karşılaştırmak ya da üçüncü kişiyi benzer yollardan öne geçirmek..." şeklinde hükme yer verilmiş olup bu hususa aykırı davrananlar bakımından haksız rekabet teşkil etmektedir.

Her karşılaştırma eyleminin haksız rekabet oluşturmayacağına, karşılaştırma eylemi nedeniyle haksız rekabetin oluşabilmesi için belli şartların gerçekleşmesi gerektiğine dair verilebilecek örneklerden birini karşılaştırmalı reklamlar oluşturmaktadır. Zira karşılaştırmalı reklamlar kural olarak haksız rekabet oluşturmamaktadır. Bununla birlikte gerçeklik taşımama, yanıltıcı olma, rakiplerini lüzumsuz yere kötüleme veya gereksiz yere rakiplerin tanınmışlığından yararlanma şeklinde gerçekleşen karşılaştırmalı reklamlar haksız rekabet oluşturacaktır. Bu nedenle karşılaştırmalı reklamlarda belli şartlar altında sınai ürünlere (marka, logo) veya diğer ayırt edici işaretlere (ticaret unvanı, işletme adı vs.) dahi yer verilmesi mümkündür.¹¹

2.4. TTK m.55/1.a-1 Bakımından Sınai Hakların Korunması

TTK'nın 55.maddesinin 1-a bendinin 1 numaralı alt bendince 'Başkalarını veya onların mallarını, iş ürünlerini, fiyatlarını, faaliyetlerini veya ticari işlerini yanlış, yanıltıcı veya gereksiz yere incitici açıklamalarla kötülemek' şeklinde hüküm konulmuştur.

Aynı şekilde Paris Sözleşmesinin 10.maddesi 1 mükerrere göre "...ürünlerin cinsi, üretim yöntemi, özellikleri, amaca uygun olmaları veya miktarı gibi hususlarda, ticari faaliyet esnasında ortaya atılan kamuyu yanıltabilecek ibareler veya iddialar..." şeklinde hüküm konarak yanlış, yanıltıcı veya gereksiz yere incitici açıklamaların yapılmasını kanun koyucu yasaklamış bulunmaktadır.

Bu hususa örnek verilecek olursa konusu reklamla, "deterjanımız tanıdığınız X gibi değildir, X'den daha ucuz, daha etkili ve üstelik daha çevrecidir" şeklinde bir reklam, haksız rekabet teşkil edecektir. Buradaki önemli olan husus gerçek bilgilerin verilmesi değil, incitici ve kötüleyici ve

¹⁰ Yargıtay HGK 2017/11 E. 2018/1316 K.

¹¹ Kara Enes, Sınai Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunması, s. 108

orantısız üslup, tüketicileri ikaz etmenin ötesinde bir anlam taşıyorsa bu durum da haksız rekabet teşkil eder.¹²

İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinin verdiği bir kararda müvekkili şirketin bilgi ve izni dışında müvekkilinin markasını ve logosunu yayınlarak müvekkili şirket aleyhinde ve müvekkili şirketin ticari itibarını zedeleyici asılsız şikayetler yayınladığından bahisle haksız rekabet iddiasında da bulunmuştur. Mahkeme Davalının web adresinde haksız rekabet oluşturduğu ileri sürülen davacı yanca sunulu deliller incelendiğinde davacı firmadan hizmet almış olan kullanıcıların aldıkları hizmet ile ilgili karşılaştıkları sorunları ifade ettikleri görülmüştür ve bu nedenle davanın reddine karar vermiştir.¹³

Bu maddede ki önemli olan husus gerçek olan değil sahte ve yanıltıcı iddialar bakımından haksız rekabet oluşturmastır.

2.5. TTK m.55/1.a-2 Bakımından Sınai Hakların Korunması

TTK'nın 55/1.a-2 hükmüne göre Kendisi, ticari işletmesi, **işletme işaretleri**, malları, iş ürünleri, faaliyetleri, fiyatları, stokları, satış kampanyalarının biçimi ve iş ilişkileri hakkında **gerçek dışı veya yanıltıcı açıklamalarda** bulunmak veya aynı yollarla üçüncü kişiyi rekabette öne geçirmek... şeklinde hüküm konularak gerçek dışı bilgiler verilmesi de haksız rekabet durumunu ortaya çıkarmaktadır.

Aynı şekilde Paris Sözleşmesinin 10.maddesi 1 mükerrere göre” ...ürünlerin cinsi, üretim yöntemi, özellikleri, amaca uygun olmaları veya miktarı gibi hususlarda, ticari faaliyet esnasında ortaya atılan kamuyu yanıltabilecek ibareler veya iddialar...” sözleşme hükmüyle de yasaklanmıştır.

Normalde, reklam yapmak ekonomik rekabetin meşru vasıtalarından olup, aynı zamanda marka sahipleri için bir haktır.¹⁴ Reklam, tüketici ile üreticinin birbirlerine yabancılaştıkları çağdaş ekonomik düzende, bu iki taraf arasında bir köprü işlevi görerek mal ve hizmetlerin geniş tüketici çevresine tanıtılmasını ve sürümünü sağlar.¹⁵ Diğer yandan, yanlış veya yanıltıcı bilgi vererek, kendisinden başka bir markanın piyasada rekabet etmesini zorlaştırmak için en çok tercih edilen ve en etkili yöntem de reklam yapmaktır ve bu hakkın kötüye kullanılmasına cevaz yoktur.¹⁶ Haksız rekabet teşkil eden reklamlar, karşılaştırmalı reklam ve aldatici reklam olarak karşımıza çıkmaktadır

Yukarıda da belirtildiği gibi önemli olan husus gerçek olan değil sahte ve yanıltıcı iddialar bakımından haksız rekabet oluşturmastır.

¹² Yılmaztürk Zeynep Damla, Tescil Edilemeyen Markaların Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Korunması Ankara, 2017, s.18

¹³ İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi 2018/89 E. 2019/167 K.

¹⁴ Erdil Engin, Haksız Rekabet Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012 s. 91.

¹⁵ MOROĞLU, Erdoğan. “Karşılaştırmalı Reklam ve Yargıtay Kararları”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler – Tartışmalar XI, Ankara, 1994, s. 3.

¹⁶ ÖRS Halil Fahri, Türk Hususi Hukukunda Haksız Rekabet (Hukuki Mahiyeti ve Rekabet Hakkının Himayesi), Ankara, 1958.s. 36.

2.6. TTK m.55/1.a-3 Bakımından Sınai hakların Korunması

Kısaca burada TTK'nın ilgili hükmüne göre “...paye, diploma veya ödül almadığı halde bunlara sahipmiş gibi hareket ederek müstesna yeteneğe malik bulunduğu zannını uyandırmaya çalışmanın veya buna elverişli doğru olmayan meslek adları ve sembolleri kullanmanı...” haksız rekabet sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Kısaca burada markanın haksız kullanımından söz edebiliriz.

Örneğin bir temizlik markasının herhangi bir yarışmaya katılmadığı halde şişelerinin üzerine madalya resmi koyması verilebilir. Bu şekilde, kullanma hakkı olmayan ibarelerin markada kullanması dolayısıyla, piyasadaki ekonomik düzenin ve markalar arası dürüst rekabetin bozulması gözlemlenecektir.

2.7. Marka Hakkının Kötüye Kullanılması

Hakkın kötüye kullanılması meselesi haksız rekabet hukukunda da uygulama alanı bulmaktadır. Haksız rekabet iddiasının hakkın kötüye kullanılması teşkil etmesi durumunda haksız rekabet iddiası dinlenilmeyecek ve iddia sahibi haksız rekabet korumasından yararlanamayacaktır. Marka hakkının kötüye kullanılması durumu birden fazla şekilde ortaya çıkabilmektedir. Bunlara örnek olarak, vekil markaları, savunma markaları, ihtiyat markaları, tekrarlama markaları, aynı markanın çok kez tescili, ortak markaların kötüye kullanılması, serbest işaretlerin kötü niyetle marka olarak tescili şeklinde fiiller ve olgular örnek olarak verilebilir.

Marka hukukunda marka hakkının kötüye kullanılmasının kötü niyetli marka tescili ve kötü niyetli marka kullanımı olmak üzere iki şekilde gerçekleşmesi mümkündür. Tescilli markalara ilişkin kötü niyet olgusu SMK m.6/9 hükmünde düzenlenmiş ve kötü niyetle yapılan marka başvurularının itiraz üzerine reddedileceği ifade edilmiştir. Aynı zamanda SMK m.25/1 hükmünde nispi ret nedenlerinin sayıldığı SMK m.6'ya atıf yapılarak kötü niyetli markalara karşı hükümsüzlük davası açılabilirliği ifade edilmiştir.

SMK öncesi dönemde direk Tecavüz davası açılmadığı için tescilin iptali davası açmak gerekiyordu ancak şimdi SMK 155. maddeye göre artık Tescilli markalar için direk tecavüz davası açılabilir. Ancak SMK hükümlerince korunmayan hallerde Haksız Rekabet Hükümlerine Gidilebilir.

Yukarıda da açıklandığı üzere SMK bakımından bu hususlar açıkça düzenlenmiş olup, Türk hukuk uygulamasında marka hakkı bakımından haksız rekabet hükümleri çerçevesinde yapılacak hakkın kötüye kullanılması değerlendirmelerinde TMK 2.madde hükmünde ifade edilen dürüstlük kuralı ve SMK'nın öngördüğü temel işlevler ve amaçlar mezc edilerek bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu suretle sınai mülkiyet haklarının işlevleri ve amaçları göz önünde tutularak objektif yaklaşım teorisine göre değerlendirme yapılmalıdır. Bu suretle sınai mülkiyet haklarının işlevleri ve amaçları göz önünde tutularak objektif yaklaşım teorisine göre değerlendirme yapılmalıdır.

Tescilsiz markalarda ise durum Haksız rekabete göre korunmalıdır. Bu hususta TTK madde 54 vd. hükümlerine başvurulabilir ancak tescil fonksiyonunun aşılmasına dikkat edilmelidir.

3.Sınai Hakların Haksız Rekabete Maruz Kalması Halinde Açılabilir Davalar

3.1. Genel Olarak

Haksız rekabet sebebiyle herkes dava açamaz, bu hususta genel dava hakkı söz konusu değildir.¹⁷ TTK'nin 56. maddesi uyarınca haksız rekabete maruz kalanlar, müşteriler, Ticaret ve Sanayi Odaları, esnaf dernekleri, borsalar, tüzüklerine göre üyelerinin ekonomik menfaatlerini korumaya yetkili bulunan diğer mesleki ve ekonomik birlikler, tüzüklerine göre tüketicilerin ekonomik menfaatlerini koruyan sivil toplum kuruluşları ve kamusal nitelikteki kurumlar; haksız rekabet fiilini işleyene, çalıştırana veya basın, yayın, iletişim ve bilişim kuruluşlarına karşı haksız rekabet sebebiyle dava açma hakkına sahiptirler. Ayrıca belirtmek gerekir ki, haksız rekabet davalarında, diğer hukuk davalarından farklı olarak, bir kimse aleyhine verilmiş olan hüküm, haksız rekabet konusu malları doğrudan veya dolaylı olarak temin etmiş kişiler hakkında da icra olunur.¹⁸

3.2.Tespit Davası

Tespit davası ile, yapılan fiilin haksız rekabet fiili olup olmadığının tespiti istenir ve ileride yapılabilir muhtemel bir haksız rekabet fiilinin önlenmesi amaçlanır.¹⁹ Haksız rekabette tespit davası kesin hüküm teşkil eder ve ileride açılması düşünülen men, ref veya tazminat davalarına dayanak oluşturur.²⁰

Belirtmek gerekir ki, tespit davası ile sadece haksız rekabetin olup olmadığı saptanır, bu davada zararın saptanması veya fiilin durdurulması gibi talepler incelenmez. Ayrıca, tespit davası açabilmek için, haksız rekabet fiilinin devam etmesi şart değildir; bir haksız rekabet fiili bir kere işlendikten sonra sona erse bile, marka sahibi, o fiilin haksız rekabet olup olmadığının tespiti için tespit davası açılabilir.

¹⁷ ERDİL, s. 312.

¹⁸ TOKGÖZ, Yeşim. Markaların “Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunması”, Hukuk Postası Dergisi, İstanbul, 2015, s. 317.

¹⁹ ERDİL, s. 327.

²⁰ KARAYALÇIN, Yaşar. Ticaret Hukukuna Giriş-Ticari İşletme, Ankara, 1968, s. 471; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 15.05.1986, E. 1986/244, K. 1986/2943.

3.3. Rekabetin Men'i Davası

Bu dava, haksız rekabetten dolayı zarara uğrayan veya zarar görme tehlikesine maruz kalan kimse tarafından, hareketin yapılmaması veya önlenmesi amacıyla açılır.²¹ Men davası, halen mevcut olan veya gelecekte ortaya çıkacak bir tehlikeyi durdurmak, önlemek imkânı vererek, aynı zamanda geleceği de temin edeceğinden önleyici bir hukuk davasıdır. Zarar görme tehlikesi bulunduğu durumda, bu men davasını açmak, tespit davası açmaktansa davacının yararınadır. Ayrıca, men davasını açabilmek için karşı tarafın kusurlu olması şartı aranmaz.

Örnek olarak bu dava, iltibasa sebep olabilecek markalarla işaretlerin kullanılmasının meni, aldatıcı ve yanıltıcı reklamlara son verilmesi, icra olunan kötülemeye ilişkin faaliyetlerin durdurulması amaçlarıyla açılabilir. Bu dava sonucunda, davalı, haksız rekabet teşkil eden davranıştan kaçınmaya, davranışı sürdürmemeye mahkûm edilir.

3.4. Rekabetin Ref'i Davası

Rekabetin ref'i davası ile, haksız rekabeti ortaya çıkaran fiilden önceki durumun temin edilmesi talep konusu yapılır. Bu noktada, haksız rekabetin meni davası ile refi davası arasındaki farklılığı vurgulamak gerekmektedir. Rekabetin meni davası tecavüzün gerçekleşmediği fakat gerçekleşme tehlikesinin bulunduğu durumlarda tehlikenin önlenmesi amacıyla açılırken; rekabetin refi davası gerçekleşmiş olan veya halen devam eden tecavüzün sonuçlarını ortadan kaldırmak için açılmaktadır. Buradan hareketle, haksız rekabetin refi davasının, reften sonra aynı hareketin tekrar edilmesini önlemek için çoğunlukla haksız rekabetin meni davasıyla birlikte açıldığını söylemek mümkündür.²²

Belirtmek gerekir ki, ref davasının tazmin niteliği yoktur, yalnızca markanın uğradığı haksız rekabetin sonucundaki maddi durumun ortadan kaldırılmasına hizmet eder.²³ Ayrıca, ref davasında da men davasında olduğu gibi haksız fiili gerçekleştirenin kusurlu olmasına gerek yoktur.²⁴

Ref davasında talebin konusunu oluşturan haksız rekabet fiillerine örnek olarak, yanıltıcı reklam tabelaları, binaların dış cephelerinde haksız rekabet oluşturan reklamlar, ticari sırların ifşası, iltibas yaratan markalar, taklit markalar, marka hakkındaki olumsuz gerçek dışı söylentiler verilebilir. Dolayısıyla bu dava ile iltibasa neden olan markayı içeren etiket, ambalaj veya evrakın toplatılarak imha olunması, imalat ve ticaret sırlarını içeren etiket, ambalaj, belge ve formüllerin iadesi²⁵, iltibasa neden

²¹ ERDİL, s. 330; ARKAN, s. 332.

²² ÖRS, s. 91.

²³ ÖRS, s. 91.

²⁴ ARSLAN, s. 43.

²⁵ ARKAN, s. 323.

olan markanın sökülmesi, ürünün üzerinden çıkartılması²⁶, yanıltıcı bir reklamda yer alan sloganın reklam ve ilanlarda kullanılmasının önlenmesi²⁷ yönünde kararlar verilebilmektedir.

3.5.Tazminat Davası

TTK'nin 56. maddesiyle birlikte, marka sahibine, haksız rekabet sonucu uğranılan zararın giderilmesi için maddi ve manevi tazminatta bulunma hakkı da getirilmiştir. Haksız rekabet sebebiyle tazminat talep edebilmenin koşulları, Borçlar Kanunu'yla düzenlenmiş olup; hukuka aykırı bir fiilin varlığı, failin kusurlu olması, bir zarar veya zarar tehlikesinin doğması ve haksız fiil ile zarar arasında illiyet bağı bulunması gerekmektedir.

3.6.Haksız Rekabet Suçlarında Şikâyet Hakkına Sahip Kişiler

TTK'nin 56. Maddesine göre hukuk davası açma hakkı bulunan kişiler, aynı zamanda şikâyet hakkına da sahiptirler. Böylelikle, haksız rekabet yüzünden müşterileri, kredisi, mesleki itibarı, ticari faaliyetleri veya diğer ekonomik menfaatleri zarar gören veya böyle bir tehlikeyle karşılaşabilecek kimseler, haksız rekabet yüzünden ekonomik çıkarları zarar gören veya böyle bir tehlikeyle karşılaşabilecek olan müşteriler, Ticaret ve Sanayi Odaları, esnaf dernekleri, borsalar, tüzüklerine göre üyelerinin ekonomik menfaatlerini korumaya yetkili bulunan diğer mesleki ve ekonomik birlikler, tüzüklerine göre tüketicilerin ekonomik menfaatlerini koruyan sivil toplum kuruluşları ve kamusal nitelikteki kurumlar şikâyet hakkına sahiptirler.

²⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T. 07.07.2010, E. 2010/11-396, K. 2010/37.

²⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 12.10.1999, E. 1999/3173, K. 1999/7795.

SONUÇ

Haksız rekabet hükümleri ve Sınai Mülkiyet Kanunu birbirlerinin tamamlayan hükümler olarak görülmelidir. Burada önemli olan nokta tescil fonksiyonunun aşılması hususudur. SMK teşci üzerine inşa edilmiş bir kanundur. Haksız rekabet hükümlerinin SMK'nın Tescilli markayı koruma kapsamını aşmamalıdır. Eğer aşarsa Tescil fonksiyonunun amacına ters düşmek olacağını yukarıda izah edilmiştir.

Sonuç olarak, tescil edilmeyen markaların haksız rekabet hükümleriyle korunması mümkün olup; bu koruma hükümleri kapsamında, tescil edilmeyen markaların maruz kalabileceği haksız rekabet fiillerinden olan kötüleme, yanlış veya yanıltıcı bilgi verme, markanın haksız kullanılması ve iltibasa karşı, marka sahibinin açabileceği tespit davası, haksız rekabetin menı, eski hale getirilmesi ve tazminat davası bulunmaktadır. Böylelikle, haksız rekabet teşkil edecek davranışlarla, piyasadaki ekonomik düzenin ve dürüst rekabet düzeninin bozulmasının ve tescilsiz marka hakkı sahiplerinin hakkının ihlal edilmesi suretiyle hak sahiplerine zarar verilmesinin veya zarar tehlikesi altında bırakılmasının önlenmesi amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

1. Ahmet Kılıçoğlu, Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Ankara: Turhan Kitabevi, 2019
2. Cahit Suluk, 2023 Vizyonunda Türk Sınai Mülkiyet Raporu, Müsiad Araştırma Raporları:88 İstanbul: Müsiad, 2014
3. Erdil Engin, Haksız Rekabet Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012
4. Fahri Halil Örs, Türk Hususi Hukukunda Haksız Rekabet, Ankara, Ankara Yayınevi, 1958
5. Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Tasarımların Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Korunması, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014
6. Kara Enes, Sınai Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Haziran 2020
7. KARAYALÇIN, Yaşar. Ticaret Hukukuna Giriş-Ticari İşletme, Ankara, 1968
8. MOROĞLU, Erdoğan. “Karşılaştırmalı Reklam ve Yargıtay Kararları”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler – Tartışmalar XI, Ankara, 1994
9. N. Ayşe Odman Boztosun, “Haksız Rekabet Hukukunda Emegın Korunması İlkesinin Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler - Tartışmalar, XXI, 9-10 Aralık 2005, Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları, 2005
10. ÖRS Halil Fahri, Türk Hususi Hukukunda Haksız Rekabet, Hukuki Mahiyeti ve Rekabet Hakkının Himayesi, Ankara, 1958
11. Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku ,Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014
12. Tekinalp ÜNAL, Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012
13. TOKGÖZ, Yeşim. Markaların “Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Korunması”, Hukuk Postası Dergisi, İstanbul, 2015
14. Yılmaztürk Zeynep Damla, Tescil Edilemeyen Markaların Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Korunması Ankara, 2017